



รูปแบบการพัฒนาจังหวัดมุกดาหารเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ประตูสู่อินโดจีน

MODEL FOR THE DEVELOPMENT OF MUKDAHAN PROVINCE AS A SPECIAL
ECONOMIC ZONE AND GATEWAY TO INDOCHINA

ธิตียา พงษ์พานิชธาดา¹, ณัฐวัฒน์ สิริพรวุฒิ²,
Thitiya Phongpanichthada¹, Nattawat Siriphornwut²,

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, ประเทศไทย¹⁻²
Faculty of Political Science, Bangkokthonburi University, Thailand¹⁻²

Corresponding Author E-mail: supangaporn@gmail.com

Received 22 May 2026; Revised 4 June 2026; Accepted 28 June 2026

รูปแบบการพัฒนาจังหวัดมุกดาหารเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ประตูสู่อินโดจีน

ธิตติยา พงษ์พานิชธาดา, ณัฐวัฒน์ สิริพรวุฒิ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์และโลจิสติกส์ 2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ 3) ปัจจัยด้านนโยบาย ที่ส่งผลต่อรูปแบบการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดมุกดาหาร ประตูสู่อินโดจีน และ 4) เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดมุกดาหาร ประตูสู่อินโดจีน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีพื้นฐาน (Grounded Theory) เป็นแนวทางในการศึกษา ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 22 คน คัดเลือกแบบเจาะจงจาก 4 ภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน ภาคการเมือง และภาคประชาชน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง ร่วมกับการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม และตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยเทคนิคสามเส้า วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอผลด้วยวิธีการพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์และโลจิสติกส์ ที่ส่งผลต่อรูปแบบการพัฒนา ได้แก่ ที่ตั้งของจังหวัดบนแนวระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก การเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมกับประเทศเพื่อนบ้าน และความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเอื้อต่อการค้า การลงทุน และการเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์ของภูมิภาค 2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ โครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดที่ครอบคลุมภาคการค้า การบริการ การเกษตร และอุตสาหกรรม การลงทุนจากทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงปริมาณการส่งออกและนำเข้าในพื้นที่ 3) ปัจจัยด้านนโยบาย ได้แก่ สิทธิประโยชน์ทางภาษี นโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน และการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4) รูปแบบการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดมุกดาหาร เป็นรูปแบบการพัฒนาแบบบูรณาการ ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 4.1) การเพิ่มความสามารถในการแข่งขันด้านการค้าและการลงทุนเพื่อเชื่อมโยงสู่สากล ซึ่งเป็น ตัวขับเคลื่อนหลัก 4.2) การยกระดับมาตรฐานการเกษตร 4.3) การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนวัตกรรมวิถีชีวิตวิถีชุมชนน้ำโขง ซึ่งเป็นตัวเสริมมูลค่า 4.4) การพัฒนาเมืองและชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นฐานรองรับการพัฒนา 4.5) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็น "เงื่อนไขความยั่งยืน" 4.6) การเสริมสร้างความมั่นคงชายแดน ซึ่งเป็นตัวสร้างเสถียรภาพ และ 4.7) การใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วม การแบ่งปันผลประโยชน์ และความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐ ภาคธุรกิจ และชุมชน ซึ่งเป็นตัวเชื่อมประสานความสัมพันธ์ ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมรับประโยชน์ และร่วมติดตามประเมินผล เพื่อให้การพัฒนาเกิดความสมดุล เป็นธรรม และยั่งยืน

คำสำคัญ: เขตเศรษฐกิจพิเศษ, จังหวัดมุกดาหาร, ประตูสู่อินโดจีน, รูปแบบการพัฒนา, สังคหวัตถุ 4

MODEL FOR THE DEVELOPMENT OF MUKDAHAN PROVINCE AS A SPECIAL ECONOMIC ZONE AND GATEWAY TO INDOCHINA

Thitiya Phongpanichthada, Nattawat Siriphornwut

Abstract

This research aimed to study: 1) geographical and logistical factors, 2) economic factors, and 3) policy factors affecting the development pattern of the Mukdahan Special Economic Zone, the Gateway to Indochina; and 4) to propose a development pattern for the Mukdahan Special Economic Zone, the Gateway to Indochina. The study employed a qualitative research methodology, applying Grounded Theory as the research approach. Key informants, totaling 22 individuals, were purposively selected from four sectors, namely the public sector, the private business sector, the political sector, and the citizen sector. Data were collected through semi-structured in-depth interviews together with non-participant observation, and data credibility was verified using the Triangulation Technique. Data were analyzed through content analysis and presented descriptively.

The research findings revealed that: 1) Geographical and logistical factors affecting the development pattern included the province's location along the East-West Economic Corridor, transportation linkages with neighboring countries, the abundance of natural resources, which were conducive to trade, investment, and the province's role as a regional logistics hub. 2) Economic factors included the province's economic structure encompassing trade, services, agriculture, and industry; investment from both the public and private sectors; the volume of exports and imports within the area. 3) Policy factors included tax incentives, government policies related to border special economic zones, and support from government agencies and local administrative organizations. 4) The development pattern for the Mukdahan Special Economic Zone was an integrated development model comprising seven core components: 4.1) enhancing trade and investment competitiveness for international connectivity, serving as the core driver 4.2) upgrading agricultural standards 4.3) developing tourism based on the Mekong River way of life, serving as a value enhancer 4.4) developing sustainable livable cities and communities, serving as a foundation for development 4.5) managing natural resources and the environment serving as a sustainability condition 4.6) strengthening border security serving as a stability builder and 4.7) applying the Four Sangahavatthu principles to enhance participation benefit-sharing and relationships among the government business sector and community serving as a relationship-connecting mechanism encompassing joint conceptualization planning implementation benefit-sharing monitoring and evaluation in order to achieve balanced fair and sustainable development.

Keywords: Special Economic Zone; Mukdahan Province; Gateway to Indochina; Development Pattern; Four Sangahavatthu (Sangahavatthu 4)

บทนำ

ประเทศไทยได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zones: SEZs) เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน กระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค และสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ, 2560) โดยจังหวัดมุกดาหารถือเป็นหนึ่งในพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญ เนื่องจากมีที่ตั้งอยู่ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (Greater Mekong Subregion: GMS) เชื่อมโยงเศรษฐกิจกับ สปป.ลาว และเวียดนาม ผ่านสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2 อีกทั้งยังเป็นเส้นทางหลักของระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East-West Economic Corridor: EWEC) ซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมสำคัญที่เชื่อมโยงทะเลจีนใต้กับทะเลอันดามัน (Asian Development Bank, 2016)

จังหวัดมุกดาหารตั้งอยู่บนเส้นทาง EWEC ทำให้จังหวัดมุกดาหารมีความได้เปรียบด้านการคมนาคมและโลจิสติกส์ เป็นศูนย์กลางการค้าชายแดนที่มีมูลค่าการค้าระหว่างประเทศสูง และเป็นจุดยุทธศาสตร์ในการกระจายสินค้าไปยังภูมิภาคอินโดจีน (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ, 2560) ความได้เปรียบนี้ช่วยเสริมศักยภาพของจังหวัดในการพัฒนาเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ โดยสามารถดึงดูดการลงทุนจากทั้งนักลงทุนไทยและต่างชาติ และยังสามารถรองรับอุตสาหกรรมที่พึ่งพาการเชื่อมโยงระหว่างประเทศ เช่น อุตสาหกรรมการผลิตการส่งออกโลจิสติกส์ การค้าชายแดน และการท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจ (United Nations Conference on Trade and Development, 2019) ดังนั้น ที่ตั้งของมุกดาหารจึงถือเป็นปัจจัยยุทธศาสตร์สำคัญที่สนับสนุนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ให้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชายแดนและยกระดับความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาค GMS และอาเซียน โดยสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติด้านความสามารถในการแข่งขันและการพัฒนาเศรษฐกิจภูมิภาคอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจังหวัดมุกดาหารจะมีศักยภาพทางยุทธศาสตร์ในฐานะพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ (SEZ) ที่ตั้งอยู่บนเส้นทางระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (EWEC) แต่การพัฒนาในพื้นที่ยังเผชิญกับข้อจำกัดหลายประการที่อาจส่งผลกระทบต่อความสามารถในการดึงดูดการลงทุนและการพัฒนาอย่างยั่งยืน ประการแรก คือ โครงสร้างพื้นฐานที่ยังไม่สมบูรณ์ ทั้งด้านระบบคมนาคม โลจิสติกส์ และสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น ระบบไฟฟ้า น้ำประปา และเครือข่ายดิจิทัล ซึ่งยังไม่รองรับการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมและการค้าระหว่างประเทศได้อย่างเต็มที่ (สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ, 2560) ประการที่สอง คือ การขาดแคลนแรงงานที่มีฝีมือและบุคลากรที่ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยเฉพาะด้านอุตสาหกรรมการผลิต การแปรรูปสินค้าเกษตร และโลจิสติกส์ ซึ่งเป็นสาขาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาพื้นที่ SEZ ปัญหานี้ทำให้จังหวัดยังต้องพึ่งพาแรงงานไร้ฝีมือจากพื้นที่ใกล้เคียงและแรงงานข้ามชาติ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและขีดความสามารถในการแข่งขันของพื้นที่ (Asian Development Bank, 2016) ประการที่สาม คือ ความท้าทายด้านความครอบคลุมของการพัฒนาการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในบางครั้งอาจมุ่งเน้นไปที่การดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติและผู้ประกอบการรายใหญ่ ขณะที่ภาคเกษตรกรรายย่อยและชุมชนท้องถิ่นอาจไม่ได้รับ

ประโยชน์อย่างทั่วถึง นำไปสู่ความกังวลเกี่ยวกับผลกระทบด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม (Durongkaveroj, W., 2023)

งานวิจัยนี้มีความสำคัญในหลายมิติ เนื่องจากการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารเป็นทั้งโอกาสและความท้าทาย ของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชายแดนและภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง (GMS) แต่ในขณะเดียวกันยังขาดการศึกษาเชิงลึกที่บูรณาการทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างรอบด้าน จะช่วยเติมเต็มช่องว่างทางองค์ความรู้ เกี่ยวกับศักยภาพและอุปสรรคที่แท้จริงของการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร โดยไม่เพียงแต่พิจารณาจากข้อมูลทางเศรษฐกิจมหภาคเท่านั้น แต่ยังรวมถึงข้อมูลเชิงพื้นที่และปัจจัยด้านสังคมวัฒนธรรมที่มีผลต่อการดำเนินนโยบาย มุ่งเน้นการ รวบรวมมุมมองจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชนท้องถิ่น และประชาชนในพื้นที่ ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สะท้อนถึงความต้องการ ความคาดหวัง และข้อกังวลของแต่ละภาคส่วน อันเป็นรากฐานสำคัญของการกำหนดแนวทางพัฒนาเชิงมีส่วนร่วม

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบการพัฒนาจังหวัดมุกดาหารเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษ ประตุสู่อินโดจีน ผลการศึกษาจะสามารถนำไปใช้เสนอแนะแนวทางการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษที่มีความครอบคลุมและสมดุล โดยคำนึงถึงประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ ความเสมอภาคทางสังคม และความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) และงานวิจัยนี้จึงมีคุณูปการทั้งในเชิงวิชาการ โดยการเพิ่มองค์ความรู้ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจชายแดน และในเชิงนโยบาย โดยการเสนอข้อแนะนำที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหารให้เป็นกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและเป็นธรรมต่อทุกภาคส่วน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านภูมิศาสตร์และโลจิสติกส์ ที่ส่งผลต่อรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดมุกดาหารประตุสู่อินโดจีน
2. เพื่อศึกษาปัจจัย ด้านเศรษฐกิจ ที่ส่งผลต่อรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดมุกดาหารประตุสู่อินโดจีน
3. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านนโยบายที่ส่งผลต่อรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดมุกดาหารประตุสู่อินโดจีน
4. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดมุกดาหารประตุสู่อินโดจีน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. **รูปแบบของงานวิจัย** การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้ระเบียบวิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยใช้ Grounded Theory เป็นมรรควิธีในการศึกษา เพื่อให้เข้าถึงข้อมูลเชิงลึก เน้นศึกษาแบบเจาะลึก (In Depth Perspective) และแคบ ๆ แต่มองจากหลายมิติ (Multi-dimension) ตามวิธีทฤษฎีพื้นที่ (Grounded Theory) และไม่มีการใช้ทฤษฎีอย่างชัดเจนในการกำหนดกรอบแนวคิด เพื่อไม่ให้กรอบทฤษฎีเป็นตัวกำกับแนวทางการศึกษาจนขาดอิสระในการเข้าถึงข้อเท็จจริง แต่จะใช้ทฤษฎีวิเคราะห์ผลสุดท้าย เมื่อค้นพบข้อเท็จจริงแล้ว เพื่อขยายความการค้นพบว่าสอดคล้องกับ Grand Theory อย่างไรบ้าง และสามารถนำข้อมูลเหล่านั้นมาใช้ในระดับปฏิบัติการเชิงนโยบายของรัฐบาลในอนาคต ให้เกิดผลในทางปฏิบัติต่อไป

2. **ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ** แหล่งหน่วยบุคคล เป็นข้อมูลการรับรู้ ความเห็น ความพร้อมหรือไม่พร้อม และทัศนคติต่าง ๆ ของบุคคล ข้อมูลนี้เก็บจากหน่วยบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรอบรู้และเกี่ยวข้องกับเขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร มีพลังความคิดเห็นที่จะส่งผลให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ประกอบด้วยบุคคล 4 ภาคส่วน ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหารและระเบียบเศรษฐกิจ ตะวันออก - ตะวันตก แบ่งเป็น 4 กลุ่ม 22 คน มีรายละเอียดดังนี้

1) บุคคลภาครัฐ ได้แก่ ตัวแทนหน่วยราชการในหน่วยงานสำนักงานจังหวัดมุกดาหาร (กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด) (จำนวน 1 คน) สำนักงานพาณิชย์จังหวัดมุกดาหาร (จำนวน 1 คน) สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดมุกดาหาร (จำนวน 1 คน) ด้านสุสการมุกดาหาร (จำนวน 1 คน) และด่านตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดมุกดาหาร (จำนวน 1 คน) รวม 5 คน

2) บุคคลภาคธุรกิจเอกชน ได้แก่ หอการค้าจังหวัดมุกดาหาร (จำนวน 1 คน) สภาอุตสาหกรรมจังหวัดมุกดาหาร (จำนวน 1 คน) ผู้ประกอบการธุรกิจโลจิสติกส์ (จำนวน 1 คน) สมาคมอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร (จำนวน 1 คน) และกลุ่มนักธุรกิจรุ่นใหม่ (จำนวน 1 คน) รวม 5 คน

3) บุคคลภาคการเมือง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดมุกดาหาร (จำนวน 2 คน) องค์การบริหารส่วนตำบลบางทรายใหญ่ (จำนวน 1 คน) องค์การบริหารส่วนตำบลคำอาฮวน (จำนวน 1 คน) และสภาเกษตรกรจังหวัดมุกดาหาร (จำนวน 2 คน) รวม 6 คน

4) บุคคลภาคประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองของจังหวัดมุกดาหาร จำนวน 6 คน

3. **เครื่องมือในการวิจัย** ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง สำหรับสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นรายบุคคล ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือและพัฒนาเครื่องมือตามลำดับ ดังนี้

1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ

2) กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

3) กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย โดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์

4) สร้างเครื่องมือ นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์

5) ปรับปรุง แก้ไข จัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ใช้ข้อมูล
สำคัญ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษา ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวม
ดังนี้

1) การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยขอหนังสือข้อความอนุญาตจากมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี ถึงผู้ให้
ข้อมูลสำคัญ เพื่อขอเข้าเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เมื่อได้รับอนุญาตผู้วิจัยดำเนินการ
เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ตามวันเวลา ที่ได้นัดหมายไว้ เป็นการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ โดย
การซักถามพูดคุยกันระหว่างผู้สัมภาษณ์กับผู้ให้สัมภาษณ์ ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้วิจัยมีการเตรียม
คำถามไว้ล่วงหน้า และควบคุมคำตอบไม่ให้ตอบนอกประเด็น เป็นวิธีการหลักที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษาในครั้งนี้
เพราะเห็นว่าเป็นวิธีการที่ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งที่ต้องการศึกษา ในขณะที่สัมภาษณ์ผู้วิจัยทำการบันทึกเสียง และ
ถ่ายภาพ โดยขออนุญาตผู้ให้สัมภาษณ์ก่อนทำการบันทึกเสียงและถ่ายภาพ และเมื่อเก็บรวบรวมข้อมูล
เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยขอเข้าสัมภาษณ์อีกครั้งหากมีข้อสงสัยในประเด็นการตอบคำถาม ก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูล
เป็นลำดับต่อไป

2) การสังเกตการณ์ ใช้เทคนิคการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เป็นการสังเกตที่ผู้วิจัยไม่ได้เข้า
ร่วมกิจกรรม ผู้วิจัยจะทำการสังเกตพฤติกรรมการดำเนินการและสังเกตวิธีคิด เพื่อมิให้เป็นการรบกวนผู้ให้
ข้อมูลสำคัญ และเพื่อให้ได้ข้อมูลตามสภาพจริง

3) การตรวจสอบข้อมูล การรวบรวมข้อมูลครั้งนี้จึงให้ความสำคัญกับวิธีการตรวจสอบข้อมูล
หลายชั้นแบบเทคนิคสามเส้า (Triangulation Technique) ซึ่งมีวิธีการดังนี้

3.1) ผู้เก็บข้อมูลรวบรวมข้อมูล ใช้วิธีการหลายวิธีเพื่อให้เข้าถึงข้อ (เท็จ) (จริง) กล่าวคือ
(ก) ข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากการรวบรวมเอกสารจากทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (ข) ข้อมูลปฐมภูมิได้
จากการลงพื้นที่ (Setting) เพื่อพบและสนทนาเจาะลึกเชิงเดี่ยวด้วยแบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structure)
และไม่มีโครงสร้าง (Un-structure) ในการสนทนากับผู้ให้ข้อมูล

3.2) ใช้แหล่งข้อมูลจากหลายแหล่งในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหารและพื้นที่
ใกล้เคียง

3.3) ทฤษฎีและแนวคิดต่างกัน ทฤษฎีในความหมายการศึกษาเชิงคุณภาพ มิได้หมายถึง
ทฤษฎีกระแสหลัก (Grand Theory) แต่ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ
มุกดาหาร

3.4) ใช้มุมมองหลายมิติตระหนักว่าต้องมีมุมมองหลายมิติ กล่าวคือ ในการสนทนาทุก
รูปแบบต้องมีการบันทึกการสังเกต โดยเฉพาะการสังเกตตัวบุคคลที่ร่วมสนทนา (ความรู้สึกรจริง/ให้ข้อมูล
น่าเชื่อถือแค่ไหน)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) การเตรียมและการจำแนกประเภทข้อมูล เนื่องจากข้อมูลมีแหล่งที่มา คือ มาจากความคิดเห็นของบุคคลที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ข้อมูลเหล่านี้จึงเป็นการแสดงทัศนะความคิดเห็น เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เป็นหลัก

2) การเตรียมการวิเคราะห์

2.1) ข้อมูลเอกสาร เน้นรวบรวมทุกแหล่งที่จะทำได้ คือ เอกสารทางวิชาการขององค์กร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และจากแหล่งข้อมูลทางกายภาพหรือข้อมูลสถิติทั้งโดยตรงในระหว่างที่ไปเก็บข้อมูล แล้วนำมาประมวลในกรณีวิเคราะห์ทุกครั้ง

2.2 ข้อมูลโสตทัศนูปกรณ์ (Audio-Visual Materials) ซึ่งได้จากการบันทึกระหว่างเก็บข้อมูลภาคสนามให้นำมาประมวลในการวิเคราะห์ผลทุกครั้ง

2.3 ข้อมูลการสังเกต ให้มีการบันทึกพร้อมทุกครั้งในการเก็บข้อมูลในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษและระเบียบเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตกที่เกี่ยวข้อง

2.4 ผลการสัมภาษณ์ ที่ได้จากการสังเกตและสัมภาษณ์ในพื้นที่เกี่ยวข้องกับเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกและระเบียบเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก

3) ลำดับขั้นตอนและรูปแบบการวิเคราะห์

3.1) การวิเคราะห์ภาคสนามขั้นต้น เมื่อถอนตัวจากดำเนินการสัมภาษณ์หรือออกจากพื้นที่แล้ว ต้องรีบทำการบันทึกข้อมูลดิบทุกชนิดและทุกรูปแบบ โดยตัดแปลงจากผู้ให้ข้อมูล(participant) ให้น้อยที่สุดหรือไม่เลย

3.2) ข้อมูลดิบ ในแต่ละหน่วยงานเรียงผลการเก็บข้อมูลเป็นรายคน ดังนั้นในแต่ละหน่วยงานจึงมีข้อมูลดิบที่มาจากหลายมุมมอง จากผู้ให้ข้อมูลทั้งคนเดียวและหลายคน อาทิ คณะกรรมการบริหาร เจ้าหน้าที่ที่ให้ข้อมูลจริง ๆ จึงผ่านการตรวจสอบจากหลายมุมมอง และต่างกรรมต่างวาระ

3.3) ทำการสกัดข้อมูลเบื้องต้น และหาข้อสรุปปัจจัยเบื้องต้นที่จะตอบคำถามการวิจัย

3.4) การวิเคราะห์ผล ดำเนินการวิเคราะห์โดยผู้วิจัยการสรุปผลที่ระบุว่าเป็นปัจจัยสำคัญ

4) การบูรณาการผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ตามหลักการของการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการตรวจสอบแบบสามเส้า สำหรับการวิจัยนี้จะเป็นการตรวจสอบข้อมูลโดยใช้แหล่งในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากการค้นคว้าเอกสาร (Documentary Method) การสัมภาษณ์ (interview) และการสังเกต (Observation) เพื่อวิเคราะห์ความเชื่อมโยงและการตั้งข้อสังเกต

5) การนำเสนอข้อมูล

กระบวนการวิจัยขั้นสุดท้าย คือ สรุปผลการศึกษา จากการสังเคราะห์ข้อมูลที่เป็นผลจากการวิจัย ซึ่งเป็นการยืนยันข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ และใช้เป็นข้อเสนอแนะต่อผู้ที่เกี่ยวข้องในการกำหนด แนวนโยบายการบริหารการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหารต่อไป ในการวิจัยครั้งนี้นำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนา

6. จริยธรรมในการวิจัย ผู้วิจัยให้ความเคารพผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการขอความยินยอมโดยให้ข้อมูลอย่างครบถ้วนและให้ตัดสินใจได้อย่างอิสระ ให้ความสำคัญกับความเป็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ให้คำมั่นในการเก็บรักษาความลับของข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการรักษาความลับของข้อมูลใช้เฉพาะงานวิจัยนี้เท่านั้น

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านภูมิศาสตร์และโลจิสติกส์ ที่ส่งผลต่อรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดมุกดาหารประจวบอินโดจีน

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์และโลจิสติกส์ ที่ส่งผลต่อรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดมุกดาหาร ประจวบอินโดจีน รายละเอียดดังนี้

1. ที่ตั้งบนเส้นทางเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (EWEC) จังหวัดมุกดาหารการตั้งอยู่บนเส้นทางเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (EWEC) เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดมุกดาหารในทุกมิติ โดยภาครัฐเน้นบทบาทเชิงยุทธศาสตร์และความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน มีความคล่องตัวทางการค้า การลดต้นทุน และโอกาสในการขยายตลาด มีศักยภาพในการยกระดับพื้นที่สู่ศูนย์กลางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค และการต่อยอดสู่ภาคการผลิตและการเกษตรเชิงพาณิชย์ และส่งผลต่อการประกอบอาชีพ รายได้ และโอกาสทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้น

2. การเชื่อมโยงทางคมนาคมกับประเทศเพื่อนบ้าน จังหวัดมุกดาหารในการเชื่อมโยงทางคมนาคมกับประเทศเพื่อนบ้านเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดมุกดาหาร โดยช่วยเพิ่มความสะดวกในการขนส่งและการเดินทาง ลดต้นทุน และขยายโอกาสทางการค้าและการลงทุน ทั้งในระดับพื้นที่และระดับภูมิภาค ขณะเดียวกันยังส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ผ่านการเพิ่มรายได้ และโอกาสทางอาชีพ

3. ทรัพยากรธรรมชาติ พื้นที่เหมาะสมต่อการค้า การลงทุน และโลจิสติกส์ จังหวัดมุกดาหารทรัพยากรธรรมชาติและศักยภาพของพื้นที่ในจังหวัดมุกดาหารเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ โดยเอื้อต่อการค้า การลงทุน การพัฒนาอุตสาหกรรม และระบบโลจิสติกส์ รวมถึงการต่อยอดสู่ภาคการท่องเที่ยวและการเกษตรเพื่อการส่งออก ขณะเดียวกันยังช่วยสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพและเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่ สะท้อนให้เห็นถึงความพร้อมของจังหวัดในการรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจในอนาคต

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาปัจจัย ด้านเศรษฐกิจ ที่ส่งผลต่อรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดมุกดาหารประตูอินโดจีน

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ที่ส่งผลต่อรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดมุกดาหาร ประตูอินโดจีน รายละเอียดดังนี้

1. โครงสร้างเศรษฐกิจจังหวัด (การค้า การบริการ การเกษตร การอุตสาหกรรม) โครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดมุกดาหารมีลักษณะผสมผสาน โดยมีภาคการค้า โดยเฉพาะการค้าชายแดน และภาคเกษตรเป็นฐานหลัก ขณะที่ภาคบริการและโลจิสติกส์มีบทบาทเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และภาคอุตสาหกรรมยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นแต่มีแนวโน้มเติบโตในอนาคต ทั้งนี้การพัฒนาเศรษฐกิจควรมุ่งเน้นการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร การส่งเสริมอุตสาหกรรม และการเชื่อมโยงกับตลาดภายนอก เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนทางเศรษฐกิจของจังหวัดต่อไป

2. การลงทุนจากภาครัฐและเอกชน จังหวัดมุกดาหารการลงทุนจากภาครัฐและเอกชนเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดมุกดาหาร โดยภาครัฐมีบทบาทในการวางโครงสร้างพื้นฐานและกำหนดนโยบายส่งเสริมการลงทุน ขณะที่ภาคเอกชนเป็นแรงขับเคลื่อนในการขยายกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสร้างโอกาสทางธุรกิจ ทั้งนี้ ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน รวมถึงการพัฒนาแรงจูงใจและโครงสร้างพื้นฐานอย่างต่อเนื่อง จะเป็นปัจจัยสำคัญในการดึงดูดการลงทุนและส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนในอนาคต

3. การส่งออกและนำเข้าในพื้นที่ จังหวัดมุกดาหารการส่งออกและการนำเข้าเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของจังหวัดมุกดาหาร โดยเฉพาะการค้าชายแดนที่มีบทบาทโดดเด่นในการสร้างรายได้และขยายโอกาสทางเศรษฐกิจ ทั้งในระดับธุรกิจและระดับชุมชน การส่งออกช่วยเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ขณะที่การนำเข้าช่วยสนับสนุนการผลิตและการบริโภค อย่างไรก็ตามการพัฒนากระบวนการค้าระหว่างประเทศและโครงสร้างที่เกี่ยวข้องยังมีความจำเป็นเพื่อรองรับการเติบโตและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านนโยบายที่ส่งผลต่อรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดมุกดาหารประตูอินโดจีน

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านกฎหมายและนโยบายภาครัฐที่ส่งผลต่อรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดมุกดาหาร ประตูอินโดจีน รายละเอียดดังนี้

1. สิทธิประโยชน์ทางภาษี สิทธิประโยชน์ทางภาษีมีส่วนช่วยให้เกิดการลงทุนเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ธุรกิจสามารถขยายตัวและเกิดการจ้างงานมากขึ้นในพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีส่วนช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจและสร้างโอกาสทางอาชีพให้กับประชาชน อย่างไรก็ตาม ประชาชนมองว่าหากมีการดำเนินนโยบายอย่างต่อเนื่องจะยิ่งก่อให้เกิดประโยชน์ในระยะยาว

2. นโยบายรัฐบาลเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน นโยบายรัฐบาลเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาจังหวัดมุกดาหาร โดยมีบทบาทในการกำหนด

ทิศทาง ส่งเสริมการลงทุน พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และกระตุ้นเศรษฐกิจในพื้นที่ ทั้งนี้ ความชัดเจน ความต่อเนื่อง และการบูรณาการนโยบายระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การพัฒนาบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนในระยะยาว

3. การสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐและท้องถิ่น การสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐและท้องถิ่น ในจังหวัดมุกดาหารมีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ ทั้งในด้านการส่งเสริมการลงทุน การอำนวยความสะดวกทางธุรกิจ และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โดยการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม ยังมีความจำเป็นในการพัฒนาการบูรณาการให้มีความต่อเนื่องและเป็นระบบมากยิ่งขึ้น ควบคู่กับการเพิ่มประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดมุกดาหาร ประตูลู่อินโดจีน

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร ประตูลู่อินโดจีน ควรรูปแบบการพัฒนาแบบบูรณาการ รายละเอียดดังนี้

1. การเพิ่มความสามารถในการแข่งขันด้านการค้าการลงทุนเพื่อเชื่อมโยงสู่สากล การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารในด้านการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันด้านการค้าและการลงทุนเพื่อเชื่อมโยงสู่สากล มีบทบาทสำคัญในการยกระดับศักยภาพของพื้นที่ โดยอาศัยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุน ควบคู่กับการใช้ประโยชน์จากเส้นทางเศรษฐกิจในการขยายตลาดสู่ต่างประเทศ รวมถึงการอำนวยความสะดวกด้านการค้าชายแดนและการสนับสนุนเชิงนโยบายจากภาครัฐ

2. การยกระดับมาตรฐานการเกษตร การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารมีบทบาทสำคัญในการยกระดับมาตรฐานการเกษตร โดยมุ่งเน้นการพัฒนาเกษตรเชิงพาณิชย์ควบคู่กับการแปรรูปสินค้าเพื่อเพิ่มมูลค่า การเชื่อมโยงสินค้าเกษตรไปสู่ตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ และการสนับสนุนการส่งออกผ่านระบบโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังมีการนำวัตถุดิบทางการเกษตรไปใช้ในภาคอุตสาหกรรม การสร้างแบรนด์สินค้าและการยกระดับมาตรฐานสินค้าให้สอดคล้องกับข้อกำหนดทางการค้า ส่งผลให้เกษตรกรสามารถเพิ่มรายได้ เข้าถึงตลาดได้กว้างขึ้น และเกิดการพัฒนาอาชีพในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

3. การพัฒนาการท่องเที่ยวตามวิถีชีวิตลุ่มน้ำโขง การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารในมิติของการพัฒนาการท่องเที่ยวตามวิถีชีวิตลุ่มน้ำโขง มีลักษณะเป็นการพัฒนาเชิงบูรณาการระหว่างการท่องเที่ยวข้ามแดน ระบบโลจิสติกส์ และอัตลักษณ์วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยอาศัยทรัพยากรลุ่มน้ำโขงเป็นฐานสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยว ควบคู่กับการพัฒนาเส้นทางและแพ็คเกจการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ซึ่งส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านยังช่วยขยายโอกาสทางการตลาดและยกระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ อีกทั้งยังนำไปสู่การขยายตัวของภาคบริการ การสร้างรายได้ การเกิดอาชีพใหม่ และการเติบโตของเศรษฐกิจชุมชน

4. การพัฒนาเมืองและชุมชนน่าอยู่อย่างยั่งยืน การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารในด้านการพัฒนาเมืองและชุมชนน่าอยู่อย่างยั่งยืน มุ่งเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ระบบคมนาคม และสาธารณูปโภคให้มีความพร้อมและมีประสิทธิภาพ เพื่อรองรับการขยายตัวของประชากรและกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ การพัฒนาดังกล่าวเอื้อต่อการดำเนินธุรกิจ การขยายตัวของเมือง และการเติบโตของภาคบริการ ส่งผลให้เกิดการจ้างงาน การกระจายรายได้ และการเพิ่มมูลค่าของพื้นที่

5. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นฐานการพัฒนาอย่างยั่งยืน การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารในด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเหมาะสม ควบคู่กับการวางผังเมืองและการจัดการพื้นที่เพื่อรองรับการพัฒนาในอนาคต โดยให้ความสำคัญกับการควบคุมผลกระทบจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการรักษาสมดุลของระบบนิเวศ โดยเฉพาะในพื้นที่ลุ่มน้ำโขง

6. การเสริมสร้างความมั่นคงชายแดน การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารในด้านการเสริมสร้างความมั่นคงชายแดน มุ่งเน้นการพัฒนาด้านชายแดนให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ ควบคู่กับการบริหารจัดการพื้นที่และแรงงานข้ามแดนอย่างเป็นระบบ รวมถึงการกำหนดมาตรการควบคุมและรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจชายแดน

7. การใช้สังคมหวัดถในการมีส่วนร่วม การแบ่งปันประโยชน์ และความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ ธุรกิจ และชุมชน การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารควรนำหลักสังคมหวัดถ 4 มาเป็นฐานคิดในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐ ภาคธุรกิจ และชุมชน เพื่อให้การพัฒนาเกิดความสมดุล เป็นธรรม และยั่งยืน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกขั้นตอนของการพัฒนา ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมรับประโยชน์ และร่วมติดตามประเมินผล ทั้งนี้ หลักทวนหรือการแบ่งปันสะท้อนผ่านการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจไปสู่ชุมชนอย่างเป็นธรรม หลักปิยวาจา สะท้อนผ่านการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์และการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างหน่วยงานรัฐ นักลงทุน ผู้ประกอบการ และประชาชน หลักอรรถจริยา สะท้อนผ่านการดำเนินกิจกรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อส่วนรวม เช่น การพัฒนาอาชีพ การสร้างงาน การยกระดับคุณภาพชีวิต และการสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชน ส่วนหลักสมานัตตตาสะท้อนผ่านการปฏิบัติต่อทุกภาคส่วนอย่างเสมอภาค เคารพศักดิ์ศรีของชุมชน และสร้างกลไกความร่วมมือที่ต่อเนื่อง

ดังนั้น การประยุกต์ใช้สังคมหวัดถ 4 ในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร จึงช่วยให้การพัฒนาไม่ได้มุ่งเน้นเฉพาะมิติทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังคำนึงถึงความสัมพันธ์ทางสังคม ความเป็นธรรมในการจัดสรรผลประโยชน์ ความไว้วางใจระหว่างภาคส่วน และการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล ส่งผลให้เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารสามารถพัฒนาเป็นพื้นที่เศรษฐกิจชายแดนที่มีความเข้มแข็ง ควบคู่กับการรักษาคุณค่าของชุมชนและวิถีชีวิตลุ่มน้ำโขงอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์และโลจิสติกส์ ที่ส่งผลต่อรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดมุกดาหาร ประจวบกับปัจจัยด้านภูมิศาสตร์และโลจิสติกส์ ที่ตั้งบนเส้นทางเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (EWEC) มีการเชื่อมโยงทางคมนาคมกับประเทศเพื่อนบ้าน และมีทรัพยากรธรรมชาติ พื้นที่ที่เหมาะสมต่อการค้า การลงทุนและโลจิสติกส์ ซึ่งจังหวัดมุกดาหารมีความได้เปรียบเชิงพื้นที่ เนื่องจากตั้งอยู่บนเส้นทางเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (EWEC) มีการเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน และมีศักยภาพด้านโลจิสติกส์ สามารถพัฒนาเป็นศูนย์กลางการค้าและการขนส่งระหว่างประเทศ สอดคล้องกับ วันชัย รัตนวงษ์ และคณะ (2559) รายงานว่า จังหวัดมุกดาหาร เป็นประตูอินโดจีนโดยมีสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2 เชื่อมโยงกับแขวงสะหวันนะเขต สปป.ลาว ตามแผนงานการพัฒนาเส้นทางคมนาคมขนส่งทางบกในแนวระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East West Economic Corridor: EWEC) ซึ่งอยู่ภายใต้กรอบ GMS และ ACMECS ระหว่างไทย สปป.ลาว พม่า และเวียดนาม ภายใต้ การสนับสนุนของธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Development Bank: ADB) ให้เป็นเส้นทางคมนาคมทางบก ที่สั้นที่สุด มีต้นทุนน้อยที่สุด และเกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวทางด้านการค้า การลงทุนอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวและภาคบริการ ตลอดจนด้านอื่น ๆ และยังสอดคล้องกับ สมพงษ์ ศิริโสภณศิลป์ และคณะ (2560) ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาเขตเศรษฐกิจ พิเศษในจังหวัดหนองคาย จังหวัดนครพนม พบว่า รูปแบบกิจการที่เหมาะสมสำหรับเขตเศรษฐกิจ ประกอบด้วย 1) ศูนย์กลางการค้าส่งแห่งอาเซียน 2) ศูนย์การเรียนรู้และวัฒนธรรม และ 3) อุทยานเทคโนโลยีชีวภาพ โดยผู้ที่เกี่ยวข้องหลายฝ่ายเห็นว่าสิทธิประโยชน์เพื่อส่งเสริม การลงทุนที่เสนอให้กับการลงทุนในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษยังไม่จูงใจและไม่แตกต่างกันกับ สิทธิประโยชน์เดิม และยังขาดการให้สิทธิประโยชน์เพื่อการถ่ายโอนเทคโนโลยีและสิทธิประโยชน์ที่จะให้แก่ผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศเพื่อดึงดูดให้เข้ามาปฏิบัติงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ได้กำหนด ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 การสร้างความเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาค เพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม โดยให้ความสำคัญใน 2 กลยุทธ์ดังนี้ 1) การพัฒนาความเชื่อมโยงด้านการขนส่งและระบบโลจิสติกส์ ภายใต้กรอบความร่วมมือในอนุภูมิภาคต่าง ๆ มุ่งพัฒนาบริการ ขนส่งและโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพและได้มาตรฐานสากลปรับปรุงกฎระเบียบการขนส่งคน และสินค้าที่เกี่ยวข้องพัฒนาบุคลากรในธุรกิจการขนส่งและโลจิสติกส์เชื่อมโยงการพัฒนา เศรษฐกิจตามแนวพื้นที่ชายแดน/ เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ตลอดจนเชื่อมโยงระบบการผลิต กับพื้นที่ตอนในของประเทศ และ 2) การพัฒนาฐานลงทุน โดยเพิ่มขีดความสามารถในการ แข่งขันระดับอนุภูมิภาคมุ่งพัฒนาพื้นที่ในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศให้เชื่อมโยงกับประเทศ เพื่อนบ้านและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้เป็นฐานการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม การเกษตรและการท่องเที่ยว พัฒนาเขตเศรษฐกิจชายแดนและเมืองชายแดน รวมทั้งบูรณา การแผนพัฒนาพื้นที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านให้บรรลุประโยชน์ร่วมกัน ทั้งด้านความ มั่นคงและเสถียรภาพของพื้นที่

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ที่ส่งผลต่อรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดมุกดาหารประตูอินโดจีน พบว่า ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ โครงสร้างเศรษฐกิจจังหวัด (การค้า การบริการ การเกษตร การ

อุตสาหกรรม) การลงทุนจากภาครัฐและเอกชน และการส่งออกและนำเข้า ซึ่งโครงสร้างเศรษฐกิจมีความหลากหลาย โดยเฉพาะการค้าชายแดน การบริการ และภาคเกษตร มีแนวโน้มพัฒนาไปสู่อุตสาหกรรมและเศรษฐกิจสมัยใหม่ การลงทุนจากภาครัฐและเอกชนมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สอดคล้องกับ วิภาดา มุกดา (2561) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาจากการรับรู้และความคาดหวังในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของผู้ประกอบการในเขตเศรษฐกิจพิเศษ ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ต่อการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านความมั่นคงของมนุษย์ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการเมืองความมั่นคง ด้านปัญหาจากการรับรู้และความคาดหวัง และแนวทางการพัฒนาเพื่อเตรียมความพร้อมของผู้ประกอบการ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ การสร้างตลาดขนาดใหญ่เพื่อขยายโอกาสด้านการค้าและการลงทุน เพิ่มการจ้างงาน ส่งเสริมด้านแหล่งวัตถุดิบ เพื่อให้ปรับตัวจากในประเทศมาใช้ประโยชน์ การลดต้นทุนการผลิตและสร้างความ ได้เปรียบในการแข่งขันทางการค้า เป็นต้น

ปัจจัยด้านกฎหมายและนโยบายภาครัฐที่ส่งผลต่อรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษของจังหวัดมุกดาหารประตุสู่อินโดจีน พบว่า ปัจจัยด้านกฎหมายและนโยบายภาครัฐ สิทธิประโยชน์ทางภาษี นโยบายรัฐบาลเกี่ยวกับเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน และการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐและท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยลดข้อจำกัดและกระตุ้นให้เกิดการลงทุน ผ่านมาตรการส่งเสริม เช่น สิทธิประโยชน์ทางภาษี นโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษ และการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและท้องถิ่น สอดคล้องกับ บรรจง กาญจนานิล (2560) ที่ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของรัฐในการพัฒนา เขตเศรษฐกิจพิเศษ กรณีศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษตราด พบว่า บทบาทของรัฐในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษตราดในด้านต่าง ๆ ได้แก่ 1) การกำหนดนโยบายและการวางแผนรัฐได้มีการประสานประโยชน์ของรัฐบาลเข้ากับเอกชน ซึ่งรัฐออกนโยบายและ วางแผนสอดคล้องกับ การจัดตั้งและพัฒนาพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ 2) การออกกฎหมาย ข้อบังคับ และบังคับใช้กฎหมายเพื่อให้สามารถบริหารจัดการ อำนาจความสะดวกทางด้านเศรษฐกิจและ 3) บทบาทของรัฐในการจัดสร้างและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและ สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการค้าสินค้า และการบริการหรือการลงทุน

รูปแบบการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารประตุสู่อินโดจีน พบว่า ตามที่ผู้เชี่ยวชาญได้มีความคิดเห็นว่า รูปแบบการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหารประตุสู่อินโดจีน แบบบูรณาการประกอบด้วย การเพิ่มความสามารถในการแข่งขันด้านการค้าการลงทุนเพื่อเชื่อมโยงสู่สากล คือ “ตัวขับเคลื่อนหลัก” การยกระดับมาตรฐานการเกษตรและการพัฒนาการท่องเที่ยวตามวิถีชีวิตลุ่มน้ำโขง คือ “ตัวเสริมมูลค่า” การพัฒนาเมืองและชุมชนน่าอยู่อย่างยั่งยืน คือ “ฐานรองรับการพัฒนา” การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ เงื่อนไขความยั่งยืน และการเสริมสร้างความมั่นคงชายแดน คือ “ตัวสร้างเสถียรภาพ” ดังนั้น จะเห็นได้ว่ารูปแบบการพัฒนาดังกล่าวไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่เป็นการพัฒนาในลักษณะ “การเติบโตที่มีคุณภาพและสมดุล” โดยเชื่อมโยงมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งถือเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับพื้นที่ชายแดนไปสู่การเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจระดับภูมิภาคได้อย่างยั่งยืนในระยะยาวอีกด้วย สอดคล้องกับ อนุรักษ ตั้งปณิธานนท์ (2563) ที่ศึกษาเรื่องแนวทางการขับเคลื่อน

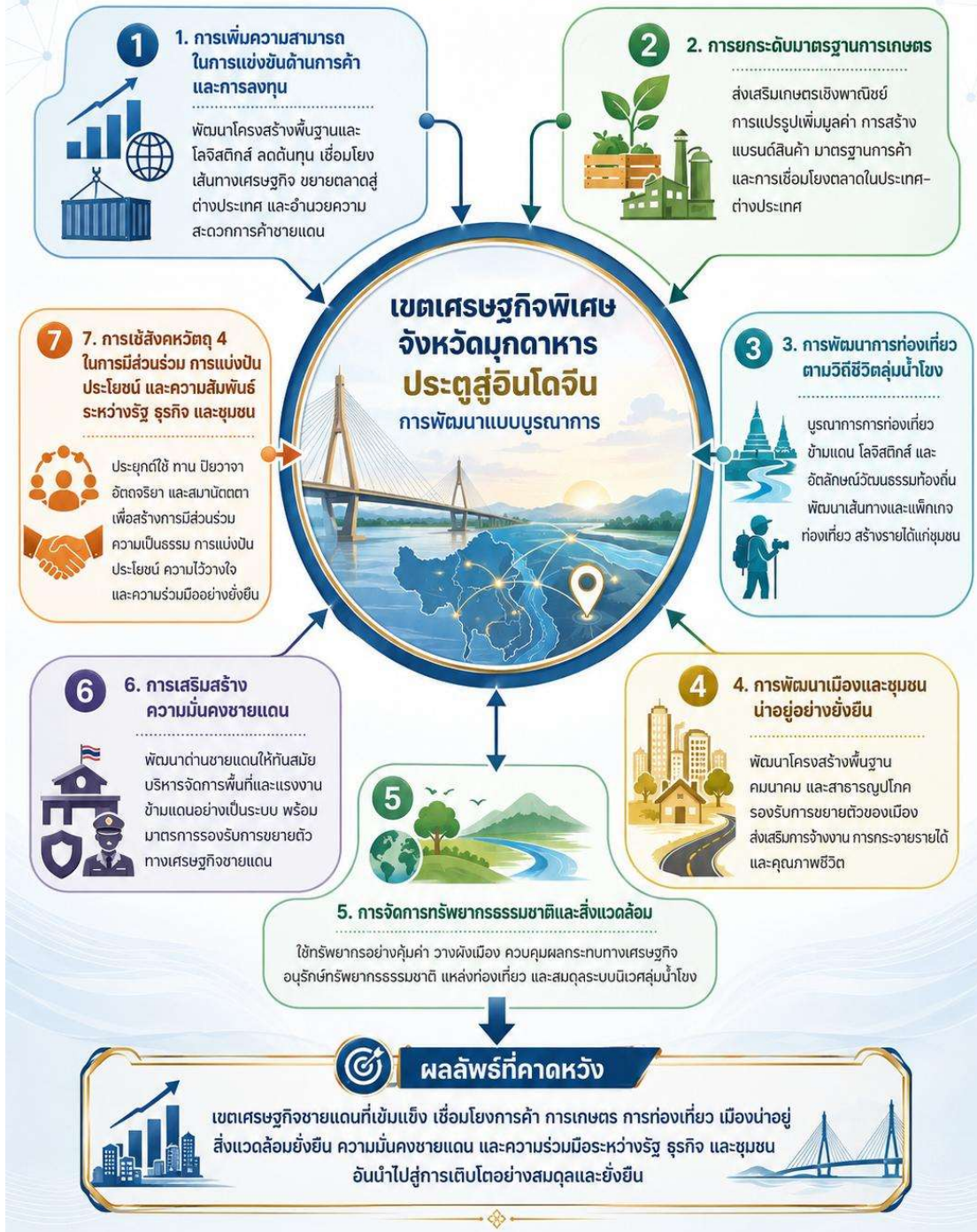
การบริหารการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก พบว่า การพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการแบบบูรณาการระหว่างภาครัฐ เอกชน และประชาชน รวมถึงการจัดทำโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ให้เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างมีประสิทธิภาพ ยังสอดคล้องกับ กิตติพงษ์ โคตรจันทิก และคณะ (2563) ได้ศึกษาเรื่องเศรษฐศาสตร์การเมืองอาเซียน: ความสัมพันธ์ระหว่างประชาคมอาเซียน ตามหลักเศรษฐศาสตร์แบบพึ่งพา พบว่าการพัฒนาเขต เศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออกก่อให้เกิดประโยชน์และผลกระทบหรือผลเสียในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวดังนั้นการที่รัฐดำเนินการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก จำเป็นต้องคำนึงถึงความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจเพื่อแลกกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสังคมและกฎหมาย เศรษฐกิจ ความมั่นคง ตลอดจนสิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข โดยหาวิธีการหรือแนวทางใน การป้องกันผลกระทบ ตลอดจนการเพิ่มศักยภาพและสร้างโอกาสให้กับประชาชนในพื้นที่ EEC เพื่อเตรียมรองรับการเป็น เขตอุตสาหกรรมการค้า การลงทุน การขนส่งระหว่างประเทศ การท่องเที่ยวการให้บริการและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่กำลังจะเกิดขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

การขับเคลื่อนการพัฒนาด้วยตัวขับเคลื่อนหลัก การเพิ่มความสามารถในการแข่งขันด้านการค้า การลงทุนเพื่อเชื่อมโยงสู่สากลเป็นตัวขับเคลื่อนหลัก ตัวเสริมมูลค่าพัฒนาด้วยการยกระดับมาตรฐาน การเกษตร แปรรูปเพิ่มมูลค่าสินค้าการเกษตร การยกระดับเศรษฐกิจฐานรากโดยดึง เสน่ห์ วิถีชีวิต และภูมิ ปัญญาท้องถิ่น เป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวิถีลุ่มน้ำโขง ฐานรองรับการพัฒนาโดยการพัฒนาเมือง และชุมชนน่าอยู่อย่างยั่งยืน การพัฒนาเมืองอัจฉริยะ เจือปนไขความยั่งยืน คือ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ควบคุม และใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า เสริมสร้างความมั่นคงชายแดนเพื่อสร้างเสถียรภาพ โดย มีการพัฒนาแบบบูรณาการ

รูปแบบการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดมุกดาหาร ประตูสู่อินโดจีน

รูปแบบการพัฒนาแบบบูรณาการ



ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาจังหวัดมุกดาหารเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษประตูสู่อินโดจีน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ภาครัฐควรบูรณาการนโยบายด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และความมั่นคงเข้าด้วยกัน โดยกำหนดมาตรการควบคุมผลกระทบจากการพัฒนา เช่น มลพิษ และการใช้ทรัพยากรควบคู่กับการบริหารจัดการแรงงานข้ามแดนและความปลอดภัยในพื้นที่เพื่อให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนในระยะยาว

2) ควรปรับปรุงสิทธิประโยชน์ทางภาษีและมาตรการส่งเสริมการลงทุนให้มีความแตกต่างและแข่งขันได้โดยเฉพาะการดึงดูดอุตสาหกรรมเป้าหมาย กำหนดนโยบายให้มีความชัดเจนและต่อเนื่อง ภาครัฐควรกำหนดนโยบายการพัฒนาให้มีความชัดเจนและต่อเนื่อง โดยเชื่อมโยงระหว่างระดับชาติ ภูมิภาค และท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ

2. ข้อเสนอในการนำไปใช้ประโยชน์

1) ควรจัดอบรมและพัฒนาทักษะแรงงานในด้านภาษา เทคโนโลยี และโลจิสติกส์ เพื่อรองรับการขยายตัวของการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว ส่งเสริมผู้ประกอบการท้องถิ่นให้สามารถแข่งขันในตลาดสากลได้ และสร้างความพร้อมในการเข้าสู่เศรษฐกิจชายแดนอย่างมีประสิทธิภาพ

2) ควรพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวข้ามแดนร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านนำอัตลักษณ์วัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติมาเป็นจุดขายเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับระบบคมนาคมและโลจิสติกส์ เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณเพิ่มเติมเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ เช่น ปัจจัยภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ และนโยบายกับผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจ เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของแบบจำลองที่พัฒนาขึ้น

2) ควรศึกษาในประเด็นแรงงานข้ามชาติ ความเหลื่อมล้ำ และสิ่งแวดล้อม เพื่อประเมินผลกระทบจากการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ รวมถึงแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพงษ์ โคตรจันทิก, พระศิวกกร ปญญาวุฑโฒ และ พระสมุห์บัว ทีปธมโม. (2563). เศรษฐศาสตร์การเมืองอาเซียน: ความสัมพันธ์ระหว่างประชาคมอาเซียน ตามหลักเศรษฐศาสตร์แบบพึ่งพา. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(2), 288–303.
- บรรจง กาญจนานิล. (2560). บทบาทของรัฐในการพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษ:กรณีศึกษาเขตเศรษฐกิจพิเศษตราด. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 12(26), 78-79.
- วิภาดา มุกดา. (2561). ปัญหาจากการรับรู้และความคาดหวังในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของ ผู้ประกอบการในเขตเศรษฐกิจพิเศษ. *มหาวิทยาลัยสวนดุสิต. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 12(1), 199-216.
- วันชัย รัตนวงษ์, วรินทร์ วงษ์มณี และวรารัตน์ ธีระศักดิ์. (2559). *โครงการศึกษาแนวทางการเพิ่มศักยภาพของระบบโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน การค้าชายแดนเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และนำเสนอ แบบจำลองทางธุรกิจเพื่อส่งเสริมการค้าและการของเอกชนบริเวณจุดผ่านแดนและเขตอุตสาหกรรมส่งออก*. https://elibrary.tsri.or.th/fullP/RDG5750065/RDG5750065V01/RDG5750065V01_full.pdf
- สมพงษ์ ศิริโสภณศิลป์, จักรกฤษณ์ ดวงพัศตรา, วิรัช หิรัญ, ศักดิ์สุริยา ไตรยราช และ ประภาวี วงษ์บุตรศรี. (2560). การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษในจังหวัดหนองคาย จังหวัดนครพนม. *วารสารการขนส่งและโลจิสติกส์*, 10(1), 25-40.
- สำนักงานคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ. (2560). *รายงานประจำปี 2560*. กรุงเทพฯ: อนุรักษ์ ตั้งปณิธานนท์. (2563). *แนวทางการขับเคลื่อนการบริหารการพัฒนาพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร*. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม*, 7(2), 14-24.
- Asian Development Bank. (2016). *Greater Mekong Subregion economic cooperation program: Strategic framework 2012–2022*. Manila: ADB.
- Durongkaveroj, W. (2023). The economic impact of special economic zones: Evidence from Thailand. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 44(3), 377–386.
- UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development) (2019). *Trade and Development Report 2019*. https://unctad.org/system/files/official-document/tdr2019_en.pdf